

ΤΟ ΒΗΜΑ

Science

«Επιδημία» επιστημονικής απάτης

Τα κρούσματα επιστημονικής απάτης έχουν δεκαπλασιαστεί από το 1975 ως σήμερα

Τσώλη Θεοδώρα

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 02/12/2012, 05:45 | ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ: 02/12/2012, 05:45

Οι επιστήμονες πολλές φορές θεωρούνται από όλους εμάς τους... κοινούς θνητούς «μικροί θεοί», ικανοί με τις ανακαλύψεις τους να αλλάξουν τη ρότα της ζωής μας. Και όντως τα πράγματα συχνά είναι κάπως έτσι, αφού η επιστημονική έρευνα δεν αποτελεί μόνο ένα θεωρητικό αντικείμενο που απασχολεί μια «κλίκα» ειδικών αλλά μεταφράζεται σε απτές αλλαγές για τον παγκόσμιο πληθυσμό σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα. Οι επιστήμονες όμως είναι και οι ίδιοι... κοινοί θνητοί, οι οποίοι μάλιστα ολοένα και περισσότερο, σύμφωνα με μια νέα, άκρως ενδιαφέρουσα μελέτη, δείχνουν με τις πράξεις τους τον (κακό) γήινο χαρακτήρα τους δημοσιεύοντας μελέτες με «κατασκευασμένα» στοιχεία, μελέτες με παλαιά στοιχεία που πλασάρονται ως καινούργια, μελέτες που βασίζονται στη λογοκλοπή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση λοιπόν τα φαινόμενα (μιας καλής δημοσίευσης σε ένα έγκριτο επιστημονικό περιοδικό) κυριολεκτικώς... απατούν, αφού η επιστημονική απάτη δείχνει να γιγαντώνεται ολοένα και περισσότερο, όπως ανέφεραν μιλώντας στο «Βήμα» οι δύο κύριοι συγγραφείς της μελέτης, ο καθηγητής Εργαστηριακής Ιατρικής και Μικροβιολογίας, διευθυντής του Εργαστηρίου Κλινικής Μικροβιολογίας στο Ιατρικό Κέντρο Harborview της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ουάσιγκτον στο Σιάτλ **Φέρικ Φανγκ** και ο συνάδελφός του καθηγητής στο Τμήμα Μικροβιολογίας και Ανοσολογίας του Κολεγίου Ιατρικής Αλμπερτ Αϊνστάιν στη Νέα Υόρκη **Αρτούρο Κασαντεβάλ**.

Τα επιστημονικά περιοδικά με τις περισσότερες αποσύρσεις άρθρων εξαιτίας απάτης ή υποψίας για απάτη

Επιστημονικό περιοδικό	Αριθμός αποσύρσεων	Συντελεστής εμβέλειας επιθεώρησης (Impact Factor)
1 The Journal of Biological Chemistry	37	5,12
2 Anesthesia & Analgesia	33	3,07
3 Science	32	32,45
4 The Journal of Immunology	30	5,86
5 Proceedings of the National Academy of Sciences	27	10,47
6 Blood	21	9,79
7 Nature	19	36,24
8 The Journal of Clinical Investigation	17	15,43
9 Cancer Research	16	8,16
10 Cell	13	34,77
11 Journal of Hazardous Materials	13	4,55
12 British Journal of Anaesthesia	11	3,85
13 The EMBO Journal	11	8,83
14 The New England Journal of Medicine	11	50,08
15 International Journal of Cancer	10	4,92
16 Molecular and Cellular Biology	10	5,77

Πηγή: Proceedings of the National Academy of Sciences

Παθολογία του ερευνητικού «σώματος»

Τόσο ο καθηγητής Φανγκ όσο και ο καθηγητής Κασαντεβάλ έχουν ως κύριο πεδίο έρευνας το να «ξετρυπώνουν» τα παθογόνα τα οποία καθιστούν αδύναμο το ανοσοποιητικό σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού. Οι δύο ερευνητές όμως ακολουθούν επί έτη την ίδια τακτική και σε ό,τι αφορά την επιστημονική έρευνα, αποκαλύπτοντας την παθογένειά της που μπορεί να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο ολόκληρο το επιστημονικό σώμα.

Οι δύο επιστήμονες, οι οποίοι είχαν ιδιαίτερη ευαισθησία σχετικά με το θέμα της αξιοπιστίας των επιστημονικών ερευνών, καθώς αντιμετώπιζαν τον «δράκο» εκ των έσω (ο καθηγητής Φανγκ είναι ο εκδότης της επιστημονικής επιθεώρησης «Infection and Immunity», ενώ ο καθηγητής Κασαντεβάλ, ο οποίος παλαιότερα ήταν μέλος της εκδοτικής ομάδας του «Infection and Immunity», έχει γίνει πλέον και ο ίδιος εκδότης του επιστημονικού περιοδικού «mBio»), αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους ώστε να κάνουν την πιο ενδελεχή έρευνα που έχει γίνει ως σήμερα σχετικά με τους λόγους της απόσυρσης επιστημονικών μελετών από τις επιστημονικές επιθεωρήσεις. Συνεργάστηκαν με τον αναλυτή στην επικοινωνία των ιατρικών θεμάτων **Γκραντ Στιν** έχοντας, όπως μας λέει ο καθηγητής Κασαντεβάλ, ως αρχική πρόθεση «να ανακαλύψουμε τους λόγους για τους οποίους γίνονται λάθη στα επιστημονικά άρθρα, τα οποία οδηγούν σε απόσυρσή τους, με στόχο να εκδώσουμε οδηγίες για την αποφυγή τους. Εκπλαγήκαμε όταν είδαμε από την ανάλυση ότι ο "βασιλιάς" της

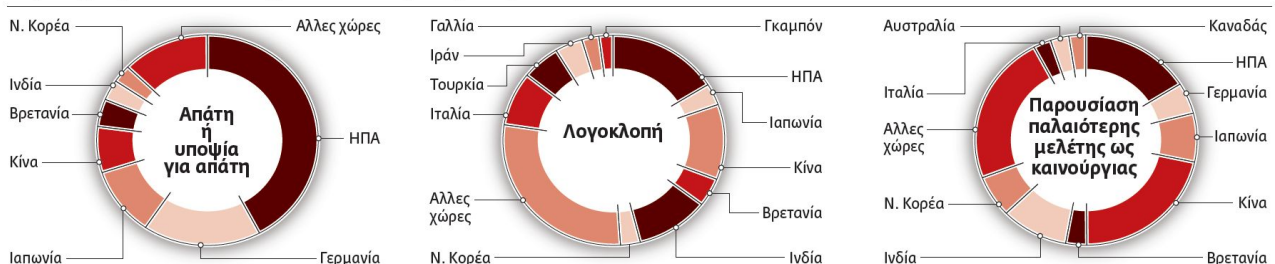
απόσυρσης ήταν η απάτη και όχι τα λάθη».

Απάτη, ο «βασιλιάς» της απόσυρσης

Η μελέτη των καθηγητών δημοσιεύθηκε online την 1η Οκτωβρίου στην επιθεώρηση «Proceedings of the National Academy of Sciences» (PNAS) και αποτελούσε αναλυτική ανασκόπηση 2.047 ερευνητικών άρθρων των πεδίων της βιοϊατρικής και των επιστημών ζωής τα οποία είχαν εμφανιστεί στη βάση δεδομένων PubMed και είχαν αποσυρθεί ως τις 3 Μαΐου 2012. Όπως εξηγεί μιλώντας στο «Βήμα» ο καθηγητής Φανγκ, «σαρώσαμε ολόκληρη τη βάση του PubMed, η οποία περιέχει περί τα 25 εκατομμύρια άρθρα από τη δεκαετία του 1940 που άρχισε να λειτουργεί ως σήμερα, προκειμένου να καταλήξουμε σε αυτά που αποσύρθηκαν και να αναζητήσουμε την αιτία της απόσυρσης. Καταλαβαίνει κάποιος λοιπόν ότι το δείγμα ήταν πολύ καλό, αν μάλιστα αναλογιστεί ότι σύμφωνα με εκτιμήσεις ο συνολικός αριθμός ερευνητικών άρθρων που έχουν δημοσιευθεί ως σήμερα σε επιθεωρήσεις παγκοσμίως εκτιμάται γύρω στα 50 εκατομμύρια. Μέσω αυτής της σάρωσης καταλήξαμε σε 2.047 άρθρα που αποσύρθηκαν από το 1940 ως σήμερα - η πρώτη απόσυρση έγινε το 1977 και αφορούσε άρθρο του πεδίου της Ιατρικής που είχε δημοσιευθεί τέσσερα χρόνια νωρίτερα. Είδαμε λοιπόν ότι η απόσυρση μελετών αποτελεί ένα σχετικά καινούργιο "σπορ", χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πρωτότερα δεν υπήρχαν "χαλκευμένες" μελέτες». Ο καθηγητής σημειώνει βέβαια ότι πρέπει να λάβουμε υπόψη μας πως ο αριθμός των δημοσιεύσεων έχει εκτοξευθεί τις τελευταίες δεκαετίες σε σύγκριση με το παρελθόν. «Είναι όμως μόνο αυτή η απάντηση αρκετή για την αύξηση των αποσύρσεων; Από ανάλυση που διεξαγάγαμε λαμβάνοντας υπόψη την κατακόρυφη αύξηση των δημοσιεύσεων, καταλήξαμε και πάλι στο συμπέρασμα ότι οι αποσύρσεις έχουν αυξηθεί δυσανάλογα τα τελευταία χρόνια».

Στη συνέχεια οι ερευνητές αναζήτησαν τα αίτια της απόσυρσης των μελετών καταφεύγοντας σε πολλές και διαφορετικές πηγές, από τις ίδιες τις ανακοινώσεις ανάκλησης που δημοσιεύονται στις επιστημονικές επιθεωρήσεις, ως το ειδικό Γραφείο για την Ερευνητική Ακεραιότητα που ανήκει στο υπουργείο Υγείας και Ανθρωπίνων Υπηρεσιών των ΗΠΑ και το μπλογκ Retraction Watch (<http://retractionwatch.wordpress.com>), ένα από τα πιο χρήσιμα δικτυακά «εργαλεία» για την παρακολούθηση των αποσύρσεων μελετών.

Η γεωγραφία των επιστημονικών «παραστρατημάτων»

Σημείωση: Από τα στοιχεία προκύπτει ότι στις χώρες με τη μεγαλύτερη επιστημονική παραγωγή εμφανίζονται, όπως είναι επόμενο, τα περισσότερα επιστημονικά «παραστρατήματα». Την ίδια στιγμή θολό είναι το τοπίο των δημοσιεύσεων και της επιστημονικής απάτης όσον αφορά τις αναδυόμενες επιστημονικές δυνάμεις όπως η Κίνα και η Ινδία

Πηγή: Proceedings of the National Academy of Sciences

Αλματώδης αύξηση «πειραγμένων» μελετών

Ιδού τι καρπούς απέδωσε η αναζήτησή τους: μόλις το 21,3% των αποσύρσεων αφορούσε λάθος ενώ, αντιθέτως, το 67,4% αφορούσε επιστημονικά

«παραστρατήματα» - συμπεριλαμβανομένων απάτης ή υποψίας για απάτη (ποσοστό 43,4%), παρουσίας ενός παλαιότερου άρθρου ως καινούργιου σε άλλο επιστημονικό έντυπο (14,2%) καθώς και λογοκλοπής (9,8%). Σημειώνεται ότι μεταξύ των... πειραγμένων άρθρων που «ψάρεψαν» οι επιστήμονες ήταν και 19 από έλληνες ερευνητές, περίπου τα μισά εκ των οποίων είχαν αποσυρθεί εξαιτίας λογοκλοπής ή εμφάνισης παλαιότερων στοιχείων ως καινούργιων (η λίστα των άρθρων αυτών βρίσκεται στη διάθεση του «Βήματος»).

Οι ερευνητές σημειώνουν ότι ως σήμερα οι ατελείς ή παραπλανητικές ανακοινώσεις των επιστημονικών περιοδικών και των ακαδημαϊκών κέντρων σχετικά με την απόσυρση των δημοσιευμένων μελετών είχαν οδηγήσει σε υποεκτίμηση σχετικά με τον ρόλο της απάτης στη συνεχιζόμενη «επιδημία» των αποσύρσεων. Τα νέα, επικαιροποιημένα στοιχεία που προκύπτουν από τη μελέτη στο PNAS δείχνουν ότι η ανάκληση μελετών εξαιτίας απάτης δεκαπλασιάστηκε από το 1975 ως σήμερα! Προφανώς οι αριθμοί αυτοί φαίνονται και είναι - όπως τονίζει ο καθηγητής Κασαντεβάλ - εντυπωσιακοί (αν όχι τρομακτικοί). Ωστόσο ο ίδιος σπεύδει να προσθέσει ότι πρέπει να δούμε τα πράγματα υπό το σωστό πρίσμα. *«Παρ' ότι η επιστημονική απάτη έχει αυξηθεί, πρέπει να αναφέρουμε πως με βάση το σύνολο της επιστημονικής παραγωγής η απόσυρση μελετών εξαιτίας απάτης αντιστοιχεί σε 1 ανά περίπου 10.000 άρθρα. Ετσι τελικώς δεν μπορούμε να πούμε ότι τα ποσοστά είναι μεγάλα, ενώ πρέπει επίσης να υπογραμμίσουμε ότι η πλειονότητα των επιστημόνων δεν συμμετέχει σε "κατασκευασμένες" μελέτες. Την ίδια στιγμή βέβαια είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι προφανώς υπάρχουν και μελέτες που ενώ αποτελούν προϊόν απάτης δεν αποσύρθηκαν ποτέ, ακριβώς επειδή το σύστημα θέλει από πολλές πλευρές να καλύψει την απάτη - κάτι τέτοιο δεν θα βόλευε ούτε τους επιστήμονες ούτε τα ακαδημαϊκά ιδρύματα τα οποία εκπροσωπούν ούτε τα επιστημονικά περιοδικά».*

Βαρύ κοινωνικό κόστος

Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα και με τους δύο καθηγητές, ακόμη και μια περίπτωση επιστημονικής απάτης, κυρίως σε ό,τι αφορά τις βιοϊατρικές επιστήμες, μπορεί να έχει τεράστιο κόστος για την κοινωνία. Ο δρ Φανγκ αναφέρει ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που δείχνει τη δύναμη μιας επιστημονικής δημοσίευσης και τον (αρνητικό) αντίκτυπό της σε παγκόσμιο επίπεδο. *«Δεν πρέπει να ξεχνούμε την περίπτωση του βρετανού χειρουργού και ερευνητή Αντριου Γουέικφιλντ, ο οποίος το 1998 δημοσίευσε στην έγκριτη επιθεώρηση "The Lancet" μελέτη η οποία συνέδεε το εμβόλιο της ιλαράς - παρωτίτιδας - ερυθράς (MMR) με τον αυτισμό, καθώς και με τη φλεγμονώδη νόσο του εντέρου. Η μελέτη αυτή οδήγησε σε ένα παγκόσμιο αντιεμβολιαστικό κίνημα, το οποίο ακόμη δεν έχει σβήσει. Ωστόσο έπειτα από ενδελεχείς έρευνες, οι οποίες μάλιστα ξεκίνησαν από τον Τύπο, και συγκεκριμένα από έρευνα των "Sunday Times", αποδείχθηκε ότι πίσω από τη μελέτη υπήρχε "χοντρή" σύγκρουση συμφερόντων: εκτός του ότι ο Γουέικφιλντ είχε εκμεταλλευθεί παιδιά με αυτισμό υποβάλλοντάς τα, χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων τους, σε άχρηστες εξετάσεις όπως οι κολονοσκοπήσεις, στη συνέχεια "μαγείρευε" τα αποτελέσματα κατά το δοκούν, με στόχο να δημιουργήσει πανικό και στη συνέχεια σε συνεργασία με εταιρείες να προωθήσει εξετάσεις για πιθανή ύπαρξη αυτισμού στα εμβολιασμένα παιδιά».* Η υπόθεση τελικώς ξεσκεπάστηκε, το «Lancet» απέσυρε τη μελέτη το 2010

και ο Γουέικφιλντ έχασε την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Το κακό όμως είχε ήδη γίνει, σύμφωνα με τον καθηγητή. «*Η επιστημονική κοινότητα πάσχισε επί έτη να αναστρέψει το αντιεμβολιαστικό κλίμα, το οποίο ουσιαστικώς ξεκίνησε από μια απάτη*». Ο δρ Φανγκ τονίζει ότι περιπτώσεις σαν και αυτή δυστυχώς «γεννούν» δυσπιστία στην κοινωνία προς όλον τον επιστημονικό κλάδο, κάτι που είναι άδικο, αφού η πλειονότητα των επιστημόνων δουλεύει για το κοινό καλό.

«Εκτόξευση» της επιστημονικής απάτης

«Έγκριτοι» οι πρωταθλητές της απάτης!

Πού γίνονται όμως οι περισσότερες δημοσιεύσεις... απατηλών μελετών; Θα περίμενε κάποιος ότι αφορούν τα θεωρούμενα πιο «δεύτερα» επιστημονικά περιοδικά και όχι τις εκτιμώμενες ως έγκριτες επιθεωρήσεις, εκείνες με τον μεγαλύτερο Impact Factor (IF ή συντελεστής εμβέλειας επί το ελληνικότερον) - ο συντελεστής εμβέλειας είναι ένα μέτρο το οποίο αντανακλά τον μέσο αριθμό αναφορών που έχουν γίνει από άλλους επιστήμονες σε άρθρα τα οποία έχει δημοσιεύσει το κάθε επιστημονικό έντυπο μέσα στα δύο προηγούμενα χρόνια και αποτελεί επίσης μέτρο της σπουδαιότητας του εκάστοτε επιστημονικού περιοδικού στο πεδίο του. Και όμως τα πράγματα δεν είναι καθόλου έτσι, μας πληροφορεί ο καθηγητής Κασαντεβάλ. Για του λόγου το αληθές, αναφέρεται σε περυσινή μελέτη που διεξήγαγε σε συνεργασία με τον καθηγητή

Φανγκ, η οποία εξέταζε τον ρυθμό ανακλήσεων άρθρων σε 17 επιστημονικά περιοδικά από το 2001 ως το 2010. Από τη μελέτη εκείνη είχε προκύψει ότι όσο μεγαλύτερο IF είχε ένα επιστημονικό περιοδικό τόσο περισσότερες αποσύρσεις άρθρων γίνονταν σε αυτό.

Δεν είναι λίγοι βέβαια εκείνοι που υποστηρίζουν ότι αυτό συμβαίνει ακριβώς επειδή τα επιστημονικά έντυπα που βρίσκονται στην κορυφή περνούν από μεγαλύτερο... κόσκινο σε σύγκριση με τα υπόλοιπα, με αποτέλεσμα να είναι επόμενο να εντοπίζονται σε αυτά περισσότερα λάθη (και όχι μόνο). Ο καθηγητής Φανγκ δεν διαφωνεί, τονίζει όμως ότι το νόμισμα έχει πάντοτε δύο όψεις. Όπως λέει, *«η σύγχρονη εποχή κάνει το επιστημονικό κλίμα πολλές φορές δυσλειτουργικό. Από τη μια, οι επιστήμονες πασχίζουν να παρουσιάσουν μια ελκυστική μελέτη, γεγονός που προσφέρει διπλό όφελος: τόσο χρηματοδοτήσεις όσο και άνοδο στην κλίμακα της ιεραρχίας. Και μάλιστα οι περισσότεροι ερευνητές τρέχουν να κάνουν τη δημοσίευση όσο πιο γρήγορα γίνεται προκειμένου να προλάβουν άλλες "αντίπαλες" ομάδες, οι οποίες πιθανώς θα φέρουν στο φως αντίστοιχα αποτελέσματα - έτσι μπορεί να... κόψουν δρόμο από τη σωστή επιστημονική πρακτική προκειμένου να έχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Αλλά και τα επιστημονικά περιοδικά θέλουν να δημοσιεύουν όσο πιο εντυπωσιακές μελέτες γίνεται ώστε να διατηρούν το γόητρό τους μέσω του υψηλού Impact Factor τους, πιθανώς χωρίς να ψάχνουν κάποιες φορές όσο πρέπει το πώς ακριβώς κατέληξαν οι επιστήμονες στα εντυπωσιακά αποτελέσματα»*. Όπως γλαφυρά συμπληρώνει ο καθηγητής Κασαντεβάλ, αυτό που συμβαίνει σήμερα στον επιστημονικό «στίβο» μοιάζει πολύ με εκείνο που συμβαίνει και στον αθλητικό: *«Το μεγάλο ζήτημα είναι η ανταμοιβή. Αν στα σπορ οι αθλητές αγωνίζονταν μόνο για τα μετάλλια, κανένας δεν θα ντοπαριζόταν. Το σύστημα όμως είναι πλέον τέτοιο που ένα μετάλλιο μεταφράζεται σε παχυλά συμβόλαια με πλήθος εταιρειών. Έτσι και στους επιστήμονες: μια καλή δημοσίευση σημαίνει μεγαλύτερη χρηματοδότηση, αποδοχή, εξέλιξη»*.

Πώς θα σπάσει το απόστημα

Τι πρέπει λοιπόν να γίνει, ρωτήσαμε τους δύο ειδήμονες, ώστε η «τσιμπίδα» της ορθής επιστημονικής πρακτικής να «συλλαμβάνει» περισσότερους επιτηδείς, ακόμη και προτού καν διαπράξουν το «έγκλημα»; Πρέπει κατ' αρχάς να υπάρχει αυστηρός έλεγχος από τις αρμόδιες υπηρεσίες των διαφορετικών χωρών. Για να υπάρξει όμως αυστηρός έλεγχος, πρέπει να υπάρξουν... τέτοιες υπηρεσίες, λέει ο καθηγητής Κασαντεβάλ. *«Το ειδικό Γραφείο για την Ερευνητική Ακεραιότητα των ΗΠΑ δημιουργήθηκε μόλις στα τέλη του 1990, καθώς φάνηκε ότι η επιστημονική απάτη αυξανόταν, και έκτοτε έχει όντως διεξαγάγει πλήθος ερευνών. Αυτή τη στιγμή όμως είναι ένας από τους ελάχιστους τέτοιους εξειδικευμένους φορείς σε παγκόσμιο επίπεδο»*.

Παράλληλα, ριζικές αλλαγές πρέπει να συντελεστούν και στη διαδικασία ελέγχου των άρθρων που γίνεται από τα επιστημονικά περιοδικά πριν από τη δημοσίευσή τους, υποστηρίζει από την πλευρά του ο καθηγητής Φανγκ (ο οποίος ως εκδότης ενός τέτοιου επιστημονικού περιοδικού γνωρίζει καλά τα πράγματα από πρώτο χέρι). *«Χρειάζεται μια κοινή στρατηγική μεταξύ των διαφορετικών επιστημονικών επιθεωρήσεων σε ό,τι αφορά τη διαδικασία ελέγχου των άρθρων πριν από τη δημοσίευσή τους αλλά και σε ό,τι αφορά τη διερεύνηση κατηγοριών σχετικά με*

δημοσίευση επιστημονικής απάτης. Αυτή η κοινή γραμμή σήμερα δεν υπάρχει και έτσι εναπόκειται στον κάθε εκδότη περιοδικού το ποια διαδικασία θα ακολουθήσει».

Μη λιθοβολείτε τους εθελοντές!

Ο καθηγητής και εκδότης του «Infection and Immunity» μάς βάζει λίγο στο κλίμα σχετικά με το τι συμβαίνει πριν από τη δημοσίευση ενός άρθρου στις επιθεωρήσεις - και τα όσα μάς λέει δίνουν πολλές εξηγήσεις. *«Σε πολλά επιστημονικά περιοδικά το συμβούλιο των επιστημόνων που κάνει τον έλεγχο των άρθρων ώστε να εγκρίνει τη δημοσίευσή τους δεν λαμβάνει στα χέρια του τα πρωτογενή στοιχεία της μελέτης παρά μόνο τα τελικά αποτελέσματα. Πρέπει παράλληλα να αναφέρουμε ότι οι επιστήμονες που κάνουν τον έλεγχο των μελετών δέχονται να ασχοληθούν με το συγκεκριμένο καθήκον εθελοντικά, γεγονός που σημαίνει ότι λόγω του φόρτου εργασίας τους από χίλια δυο άλλα ακαδημαϊκά και ερευνητικά καθήκοντα, κάποιες φορές ίσως δεν έχουν καν τον χρόνο για ενδελεχή ανάλυση των στοιχείων (και κανένας δεν μπορεί να τους πιέσει λόγω ακριβώς του εθελοντικού χαρακτήρα της διαδικασίας)».* Ωστόσο ο δρ Φανγκ μάς καλεί να μη «λιθοβολήσουμε» αδιακρίτως τους επιστήμονες που κάνουν τους ελέγχους των άρθρων. *«Το πλατύ κοινό δεν γνωρίζει όλες αυτές τις περιπτώσεις στις οποίες μελέτες "κόπηκαν" πριν από τη δημοσίευση επειδή ακριβώς οι επιστήμονες που τις ήλεγχαν "έπιασαν λαβράκι"».*

Ο καθηγητής Κασαντεβάλ συμπληρώνει ότι υπάρχουν φορές που ακόμη και αν οι επιστήμονες που ελέγχουν τα άρθρα πριν από τη δημοσίευσή τους ήταν... Πουαρό και πάλι δεν θα μπορούσαν να «μυριστούν» τα ψεύτικα στοιχεία. *«Όσο καλύτερες είναι οι απάτες - οι οποίες τώρα πια εξαιτίας της τεχνολογίας γίνονται ολοένα και τελειότερες - τόσο δυσκολότερο είναι να πιαστούν οι "απατεώνες" - είναι ακριβώς το ίδιο με αυτό που συμβαίνει με τα πλαστά χαρτονομίσματα».*

Πάντως και οι δύο ειδικοί δηλώνουν αισιόδοξοι για το μέλλον. Όπως λένε, τα τελευταία δύο χρόνια υπάρχουν δράσεις που οδηγούν προς κοινές στρατηγικές οι οποίες θα ακολουθούνται από όλα τα επιστημονικά περιοδικά. *«Τα πράγματα δείχνουν να βελτιώνονται»* υποστηρίζουν.

Την αισιοδοξία τους αυτή δεν φαίνεται πάντως να μοιράζεται το Interacademy Council, το διεθνές δίκτυο επιστημονικών ακαδημιών. Σε ειδική έκθεσή του σχετικά με το θέμα της υπεύθυνης στάσης των επιστημόνων που εξεδόθη τον περασμένο Σεπτέμβριο, το Συμβούλιο επικεντρώνεται στα «αγκάθια» που αμαυρώνουν την εικόνα της ορθής επικοινωνίας της επιστημονικής πληροφορίας. Ζητεί καλύτερους ελέγχους ενάντια στην επιστημονική απάτη και προδιαγράφει ένα δυσοίωνα μέλλον για την αξιοπιστία της επιστημονικής έρευνας, αναφέροντας ότι τα περιστατικά απάτης αναμένεται να αυξηθούν στα χρόνια που έρχονται.

Ελπίζουμε ότι το Interacademy Council θα διαψευστεί. Διότι όπως θα καταλάβατε η επιστημονική απάτη δεν αποτελεί απλώς ένα θέμα για... ακαδημαϊκή συζήτηση αλλά μας αφορά όλους!

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Οι «πρωταθλητές» της ντροπής

1. ΓΙΟΣΙΤΑΚΑ ΦΟΥΤΖΙ

(172 αποσύρσεις από επιστημονικά περιοδικά)

Ο Γιουσिताκά Φούτζι (Yoshitaka Fujii), ειδικός στη μετεγχειρητική ναυτία, ήταν επί έτη ένας πολυγραφότατος ερευνητής με δημοσιεύσεις πλήθους άρθρων σχετικά με κλινικές δοκιμές που αφορούσαν διαφορετικά αντιεμετικά φάρμακα. Παρ' ότι οι πρώτες υποψίες σχετικά με «κατασκευή» στοιχείων από τον Φούτζι εκφράστηκαν ήδη από το 2000 - τρεις αναισθησιολόγοι ανέφεραν σε άρθρο τους στο επιστημονικό έντυπο «Anesthesia & Analgesia» πως τα στοιχεία του ιάπωνα επιστήμονα παρουσίαζαν στατιστικά προβλήματα σε ό,τι αφορούσε τις παρενέργειες διαφορετικών αντιεμετικών φαρμάκων -, ο ερευνητής συνέχισε απτόητος να δημοσιεύει άρθρα σε πλήθος επιστημονικών εντύπων επί μία δεκαετία. Ερευνα που διεξήγαγε η Ιαπωνική Εταιρεία Αναισθησιολόγων έδειξε ότι ο Φούτζι παραποίησε στοιχεία σε 172 από τα 212 άρθρα που δημοσίευσε μεταξύ του 1993 και του 2011. Από τις 172 «πειραγμένες» μελέτες οι 126 αφορούσαν τυχαιοποιημένες κλινικές δοκιμές, στις οποίες, όπως αποδείχθηκε, ο ερευνητής παρουσίαζε πολύ μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων από τον πραγματικό. Επίσης ο Φούτζι σε πολλά άρθρα πλαστογράφησε την υπογραφή των άλλων συγγραφέων. Τελικώς εδιώχθη από τη θέση του στο Πανεπιστήμιο Τόχο τον περασμένο Φεβρουάριο.

2. ΓΙΟΑΧΙΜ ΜΠΟΛΤ

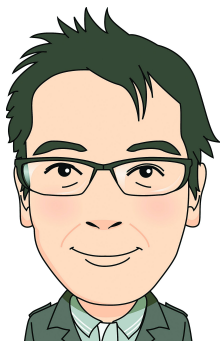
(89 αποσύρσεις από επιστημονικά περιοδικά)

Ο Γιόαχιμ Μπολτ (Joachim Boldt) είναι ένας γερμανός αναισθησιολόγος ο οποίος θεωρούνταν επί έτη κορυφαίος στο πεδίο του. Ο Μπολτ έγινε γνωστός παγκοσμίως για τις μελέτες του σχετικά με τα κολλοειδή φάρμακα τα οποία χρησιμοποιούνται για την αύξηση του όγκου του αίματος στους ασθενείς που βρίσκονται στο χειρουργείο. Ο Μπολτ ισχυρίστηκε σε δεκάδες άρθρα του ότι τα κολλοειδή είναι εξίσου ασφαλή με τα υπόλοιπα φάρμακα που αυξάνουν τον όγκο του αίματος, παρ' ότι άλλες μελέτες έδειχναν πως μπορεί να προκαλέσουν νεφρική και καρδιακή ανεπάρκεια καθώς και σοβαρή αιμορραγία, αυξάνοντας τον κίνδυνο θανάτου. Και όμως το «κύρος» του Μπολτ επικράτησε σε τέτοιον βαθμό ώστε τα κολλοειδή να χρησιμοποιούνται ευρέως και σήμερα σε ολόκληρη την Ευρώπη. Κάποια στιγμή οι εκδότες 16 διαφορετικών επιστημονικών περιοδικών στα οποία ο Μπολτ είχε κάνει δημοσιεύσεις υποστήριξαν ότι 89 σε σύνολο 102 μελετών που είχε δημοσιεύσει ο γερμανός αναισθησιολόγος εμφάνιζαν σημαντικά προβλήματα - περιείχαν κατασκευασμένα στοιχεία, οι δοκιμές οι οποίες παρουσιάζονταν στα άρθρα διεξάγονταν σε ασθενείς χωρίς τη συγκατάθεσή τους, ενώ είχε γίνει και πλαστογράφηση ονομάτων των υπολοίπων συγγραφέων στα άρθρα. Παράλληλα στις κατηγορίες εναντίον του περιλαμβανόταν το ότι δεν αποκάλυψε πως για τις μελέτες του ελάμβανε χρηματοδότηση από εταιρεία που παρασκεύαζε κολλοειδή φάρμακα. Το 2010 ο Μπολτ έχασε την έδρα του καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Γκίσεν όπου δίδασκε, καθώς και τη θέση του στην Κλινική Λουντβισχάφεν.

3. ΝΑΟΚΙ ΜΟΡΙ

(36 αποσύρσεις από επιστημονικά περιοδικά)

Ο ιάπωνας ιολόγος Ναόκι Μόρι (Naoki Mori) εργαζόταν στο Πανεπιστήμιο Ryukyus στην Οκινάουα της Ιαπωνίας. Ελαβε πολλά βραβεία για την έρευνά του στον ανθρώπινο T-λεμφοτρόπο ιό τύπου 1 (HTLV-1), έναν ρετροϊό ο οποίος προκαλεί λευχαιμία των T-κυττάρων στους ενήλικους. Το 2010 έξι άρθρα του Μόρι αποσύρθηκαν από το επιστημονικό περιοδικό «Infection and Immunity», του οποίου εκδότης είναι ο καθηγητής Φέρικ Φανγκ, καθώς φάνηκε ότι ο ερευνητής είχε παραποιήσει στοιχεία και εικόνες.

Οι αποσύρσεις έλαβαν στη συνέχεια τη μορφή... τσουνάμι - ως τον

Οκτώβριο του 2011 είχαν γίνει άλλες 30 από διαφορετικές επιθεωρήσεις. Ο ίδιος ο Μόρι έλαβε την πλήρη ευθύνη για τα ανακριβή στοιχεία των άρθρων του και έχασε τη θέση του στο Πανεπιστήμιο τον Αύγουστο του 2010. Το πιο αξιοσημείωτο είναι όμως ότι επαναπροσελήφθη στο ίδιο πανεπιστήμιο και ξανάρχισε τις δημοσιεύσεις!

ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Βραβείο στον κυνηγό κεφαλών... επιτηδίων

Η ανάγκη για πάταξη της επιστημονικής απάτης αποτελεί ένα ολοένα και πιο «καυτό» θέμα μεταξύ των ειδημόνων. Τρανή απόδειξη ένα «νεόκοπο» βραβείο προαγωγής της «υγιούς» επιστημονικής έρευνας το οποίο φέρει το όνομα του σερ *John Maddox*, ο οποίος διετέλεσε διευθυντής της έγκριτης επιστημονικής επιθεώρησης «Nature» επί 22 έτη και πέθανε το 2009. Το βραβείο αυτό δόθηκε στις αρχές Νοεμβρίου στον κινέζο επιστημονικό συντάκτη **Σι Μιν Φανγκ** (το μοιράστηκε με έναν βρετανό ψυχίατρο, τον **Σάιμον Γουέσλι**), ο οποίος έχει θέσει ως στόχο ζωής να ξεσκεπάσει την επιστημονική απάτη στη χώρα του - μια χώρα αναδυόμενη σε ό,τι αφορά την επιστημονική παραγωγή, η ανάδυση όμως της οποίας αρκετές φορές συνδέεται και με... βύθιση της αξιοπιστίας της ερευνητικής δουλειάς (τα αίτια για αυτή τη σύνδεση πολλά, όπως το ότι οι επιστήμονες στην Κίνα λαμβάνουν μεγάλα μπόνους αν καταφέρουν να δημοσιεύσουν σε ένα από τα top επιστημονικά περιοδικά). Ο Φανγκ, ο οποίος έχει σπουδές Βιοχημείας, ξεκίνησε ήδη από το 2000 να φέρνει στο φως περιπτώσεις επιστημονικής απάτης στην ιστοσελίδα του New Threads. Για παράδειγμα, έθεσε υπό αμφισβήτηση δημοφιλή συμπληρώματα τα οποία υπόσχονταν ανανέωση του DNA - η παρέμβασή του αυτή οδήγησε τελικώς την κυβέρνηση στο να εκδώσει προειδοποιήσεις σχετικά με αυτά τα συμπληρώματα. Παράλληλα τα έβαλε με υποτιθέμενους μεγαλογιατρούς που όλα έδειχναν πως ήταν αγύρτες - παραλίγο όμως να το πληρώσει πολύ ακριβά. Σύμφωνα με δηλώσεις του ίδιου, το καλοκαίρι του 2010 πληρωμένοι δολοφόνι τους οποίους είχε «προσλάβει» ένας... θιγμένος ουρολόγος κυνήγησαν τον Φανγκ με σφυρί και προσπάθησαν να τον σκοτώσουν. Λίγο νωρίτερα ο επιστημονικός συντάκτης είχε αμφισβητήσει μια χειρουργική μέθοδο που ακολουθούσε ο ουρολόγος, αλλά και το ίδιο το βιογραφικό του, στο οποίο παρουσίαζε ψεύτικα στοιχεία. Θέλει αρετή και τόλμη πολλές φορές η αποκάλυψη της πικρής

αλήθειας... και στην επιστήμη και ο Φανγκ φάνηκε ότι διαθέτει και τα δύο, κερδίζοντας επάξια ένα βραβείο για την προσφορά του.

© Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.

Το σύνολο του περιεχομένου και των υπηρεσιών του site διατίθεται στους επισκέπτες αυστηρά για προσωπική χρήση. Απαγορεύεται η χρήση ή επανεκπομπή του, σε οποιοδήποτε μέσο, μετά ή άνευ επεξεργασίας, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.